

4. Marika-Tuus-Laul, Tallinna linnavolikogu liige, riigikogu liige

Head kaaskannatajad, saatusekaaslased! Ma ütleks ikka ka sundüürnikud, koduomandist ilma jäänud inimesed! Külalised, sõbrad! Ebaõiglaselt koheldud grupp!

Ka minul on kodus mitu kaustatäit materjale, mis kõik on omandireformist ja sundüürnikest ja seaduseparandustest – kõik on olemas. Võtsin sealt välja ühe viimase artikli – enne valimisi Postimehe juhtkiri „Sundüürnikud jälle rakendatud valimisvankri ette“.

Kujutage ette – siia maani ei ole mitte keegi aru saanud või ei taheta aru saada, mis tegelikult on – et me oleme inimesed, kes on nii tohutult kannatanud, kes on kodust ilma jäänud, kes pole saanud erastada, kellega on toimunud selline ebaõiglus läbi aastate.

Kui ma sellele mõtlen ja ajakirjandusele, on selge, miks ei võeta Heimar Lenki artikleid Postimehesse vastu, miks ei avaldata minu lugusid – nendest on ju kirjutatud väga-väga palju. Ja veel küsitakse, miks te ei räägi, miks te ei kirjuta – sest ajakirjandus on teist meelt! Selles on lugu.

Ja nad ei saa aru, et me oleme ju tegelikult inimesed, kes me kõik koos oleme oodanud seda Eestit, me ei julenud seda loota, me käisime kõik koos Toompead kaitsmas, me käisime televisiooni kaitsmas, me käsime Balti ketis, jne. Me oleme kõik ühtmoodi oodanud seda riiki, ja kui see riik tuli, ütlesin, Edgar Savisaar, kes on selle riigi autor – ta võibolla tuleb täna läbi siit... ja näete, meiega käitatakse niimoodi, see on niivõrd ebaõiglane, lihtsalt ei ole sõnu.

Mõtlen, miks selline otsus omal ajal tehti, omandireformiseadus. Ega ei oska keegi põhjendada. Loodeti tõesti, et eestlane saaks peremeheks omal maal, aga ei saadud aru, mis see kõik kaasa toob. Kui palju on sellele seadusele tehtud parandusettepanekuid, nägime pealt, kuidas see kõik toimus, jälle ja jälle, algul 36 seaduseparandust, siis veel eraldi tuli juurde, kui palju, ma olen kaotanud järje...

Vahel olen mõelnud, kui sa oled opositsioonis, kas oli mõtet kõiki neid seadusi seal avada, siis teine pool saab kogu aeg juurde teha omapoolseid ettepanekuid, mis tegelikult ju läbi läksid – siin on ju ka küsimärk.

Siin on öeldud väga selgelt: meie oma Eesti riik jättis meid kodudest ilma. See ei olnud juriidiline otsus, see oli riigi poliitiline otsus, ja seesama riik peab meile selle hüvitama.

Nüüd te küsite, miks ei ole seda tehtud, kui te olete riigikogus? Siin on täna juba selgelt ära öeldud – kui sa oled opositsioonis, sa võid teha imeasju, pidada imekõnesid. Me oleme pidanud, te olete olnud rõdudel vaatamas neid kõnesid pealt. Kuid seal ei loe ükski su sõna – seal on hääled, väga reaalsed hääled. Poliitika riigikogus on häälte tasakaal, ja kui teil ei ole seda 51-e, siis te olete opositsioonis ja sisuliselt ei lähe ükski otsus läbi.

Ma arvan väga kindlalt, et sellepärast me olemegi opositsioonis olnud, sest Edgar Savisaar pole tahetud lasta võimu juurde, sest üks tema otsustest oleks kindlasti tehtud sundüürnike kasuks.

See on see, mis on hoidnud meid võimust eemal. Korra kui Edgar Savisaar oli vahepeal majandusminister 2005–2007, ta pani meile väga suure rahasumma riigieelarvesse järgmiseks aastaks. et sundüürnike probleeme lahendada. Loomulikult meid jälle kampa riigikogus ei võetud, Reformierakond ja peaminister Ansip võttis sellesama raha ja pani mujale. Me jäime kõigest ilma. Ja siis tuli pikk vaikimise aeg.

Kindlasti on teie järgmine küsimus – aga nüüd te olete ju võimul, miks te siis nüüd ei tee? Tuletame kõik koos meelde – kes on seisnud meie eest üldse selles küsimuses, ja kes on meie vastalised? Keskerakond on ainuke, kes on selle küsimusega tegelnud ja tahab heastada. Aga kõik teised...

Tuletan meelde, Isamaa – meie poliitiline vastane, kuidas nemad võimule on saanud ja iga kord ennast võimule mänginud, kombineerinud väikese toetusega? Ikka omanike rahadega, ikka väliseestlaste rahadega, ikka välismaiste fondide rahadega... Mart Laar – meie põhivastane omandireformis.

Vaatame edasi! Vaatame, kellega koos veel oleme võimul olnud – eelmine kord sotsiaaldemokraatidega. Kui tuletan meelde Liia Hänni ja Uku Hänni nime, siis peaks ju kõik selge olema! Kurb, et Uku Hänni töötab praegugi sellesamas ministeeriumis ja on meile risti-põiki ees.

Reformierakonnast pole mõtet rääkida, nad pisendavad seda probleemi, nad ei taha näha ega kuulda, nad on absoluutselt ükskõiksed, nad ei tee grammi ka meie kasuks. Poliitiline seis on tegelikult see.

Ma tooksin veel ühe asja välja: aeg on läinud, inimesed ja põlvkonnad on muutunud. Isegi riigikogus ja keskfraktsioonis on teised inimesed ja palju noori, kes ei saagi enam asjast aru. Kes ei saagi aru ja vahel isegi pisut naeravad selle küsimuse üle.

Mida me oleme saanud kahes valitsuses teha – aastaid ei tule palju kokku, vaid kolm?

Esmatähtis, et alustas omandireformikomisjon. See oli valitsuskomisjon, kes ametlikul tasandil üldse esimest korda taasiseseisvuse ajal hakkas seda küsimust arutama. Kui te arvate, et see on kerge, siis mitte sugugi. Seesama sundüürnike register, millest on ka siinsed arvud välja tulnud, siis võin teile päris ausalt öelda (jah, ja seal ees on küll olnud meie oma ministrid), aga seda registrit poleks tulnud, ja ma räägin puhtast südamest, kui meil poleks riigikogus olnud Heimar Lenki! /Aplaus saalis/

Igal koosolekul, kus olid ministrid, kus oli peaminister, me riigikogus küsisime: kui kaugel on register, millal saab, millel teeb. Peaminister toetas –, aga ikkagi seda registrit ei tulnud, ei tulnud. Lõpuks ta tuli ja tehti ära, see on juba ülim saavutus. Sest ma ei kujuta ette, et näiteks kümme aastat tagasi oleks tulnud kõne alla selline register luua. Heimar muide tegi seda oma poliitilise karjääri hinnaga, sest ta oli ise nii suur survegrupp iseenesest, sest ega seal meid palju polnud jäänud.

Teiseks, ekspertgrupp, kellest on palju juttu olnud, Tallinna ülikooli teadlaste pinnal, arvan, et see on väga vajalik samm, need on ka ametlikud dokumendid. Võime ise rääkida arvudest ja asjadest ja tuua vanu dokumente, aga need on praegu tehtud ja sellelt pinnalt me saame loota, sest see on otseselt heastamisega tegelev komisjon, kes tõesti saab veel kord need uuringud ametlikult teha. Meil on raske teha, sest meid teised erakonnad ei toeta, aga me oleme nii palju saanud, et kuna me oleme valitsuskoalitsioonis, siis tuleb teistel lihtsalt alla neelata.

Ma ei taha pikalt rääkida, aga ma ütlen, et nagu ma tõin välja need noored, kes midagi ei tea, sest nii palju aastaid on möödas, 27 – 28 aastat, siis tuletan meelde, et need varad tagastati teisele poolele siis, kui oli möödas sellest tohutust õudusest 50 aastat. 50 aastat olime meie nende kodude ülalpidajad, hoidjad ja säilitajad. Neid majasid, hooneid, ruume poleks olemas, kui me ise oma armastusega poleks neid hoidnud, nad oleks hävinud. Ja siis tuli ebaõiglus, kus tõsteti meid sisuliselt kuuse alla.

Olen ka ajakirjanikuna selle teemaga väga palju tegelenud, võibolla ainsana Eesti Televisioonis omal ajal. Aga poliitiline seis on alati olnud selline, et seda pole tahetud lahendada. Nüüd tahetakse. Väga kindlalt usun, et see probleem saab ükskord lahenduse.

Urmi Reinde: Aitäh, Marika!

Minevikust on nüüd räägitud. Mul on rõõm sisse juhatada järgmine sõnavõtt. Siin on räägitud ekspertgrupist, kes asub tööle järgmisel aastal. Te nägite novembris Aktuaalsest Kaamerast, kus

jooksis all riba, et valitsus on eraldanud raha selle grupi tegevuseks. Ja nagu Jaak Aab ütles, 2020. aasta lõpuks peab grupi tööülesanne olema täidetud.

Seda gruppi on vaja selleks – ekspertide grupp, teadlaste grupp või töörühm –, et töötada välja dokumendid valitsusele ja hiljem juba riigikogule poliitilise otsuse vastuvõtmiseks. Selle ekspertgrupi liige on Peeter Järvelaid, kes on täna meiega, te näete elusast peast seda inimest, kes kuulub sinna müstilisse gruppi. Peeter Järvelaid teab suurepäraselt kogu omandireformi, hiljaaegu ilmus tal Pealinnas selle kohta artikkel. Peeter Järvelaid teab sellest, mismoodi tehti omandireform teistes Ida-Euroopa riikides – sellist õudust ja sellist jõhkrust nagu Eestis ei toimunud mitte kusagil mujal, ka mitte Saksamaal, millest Helle Kalda nii südamlikult rääkis. Ja kolmandaks, Peeter Järvelaiu käes on nüüd meie kõigi saatus – anname talle sõna.